

Samenvatting evaluatie pilot sport-zorgconcept Sportlandgoed de Haamen

Inleiding

Medio 2012 heeft de bestuurlijke Werkgroep Sportzone Limburg besloten om in het kader van de Sportzone Limburg én de ontwikkelingen op het gebied van gezondheid, zorg, Wmo en welzijn, een pilot sport-zorgconcept te starten. De pilot heeft een driedelig doel:

- Impuls geven aan de ontwikkeling van het sportzorgconcept en de sport-zorgprogramma's in de Westelijke Mijnstreek.
- Verankering van sportzorgconcept binnen enerzijds de sportinfrastructuur (Sportlandgoed de Haamen in Beek, Sportzone Limburg) en anderzijds de Wmo- en zorginfrastructuur in de gemeente Beek en de Westelijke Mijnstreek.
- Dienen als proeftuin en overdracht van kennis naar andere regio's in Limburg.

De pilot wordt uitgevoerd door de gemeente Beek, als input voor de programmatische invulling van het concept van Sportlandgoed de Haamen. De pilot bestaat uit vier hoofdonderdelen:

- Ontwikkelen
- Verankeren
- Overdragen
- Meten

Om de pilot goed vorm te geven is gedurende de pilotperiode van september 2012 tot en met december 2013 een gemeentelijk projectteam ingericht en een extern procesbegeleider aangesteld, die de vier bovenbeschreven onderdelen van de pilot begeleidt. Samen met vele partners van uit de sector sport en zorg is invulling gegeven aan de pilot.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de resultaten van de pilot naar de initiatiefnemers en andere belanghebbenden en belangstellenden. Hiermee eindigt de pilot.

Ontwikkelen

Het eerste onderdeel van de pilot bestaat uit het ontwikkelen van sportzorgprogramma's. Deze zijn samen met verschillende partners ontwikkeld rond drie verschillende thema's/clusters, te weten: Gezond Sporten (revalidatie, preventie, gezonde leefstijl en activering), Aangepast Sporten (voor mensen met een beperking en Samen Sporten (voor sporten in georganiseerd of verenigingsverband). Daarnaast is een tweetal flankerende programma's ontwikkeld.

Hiermee bestrijken we de volle breedte van het sport-zorgconcept en bieden we een breed palet aan alle doelgroepen van het sportzorgconcept. De specifieke doelgroepen van de sport-zorgprogramma's zijn: revalidanten en (chronisch) zieken, ouderen, mensen met een ongezonde of inactieve leefstijl en volwassenen en jeugdigen met een beperking. Deze doelgroepen worden zoveel als mogelijk met elkaar én met de sporters en vrijwilligers in verenigingsverband verbonden.

Er is samen met de verschillende partners een samenhangend geheel met een diversiteit aan sport-zorgprogramma's ontwikkeld voor de verschillende doelgroepen van de pilot sport-zorgconcept. Er zijn in zijn totaliteit 19 nieuwe sport-zorgprogramma's, van groot tot klein, ontwikkeld. 10 daarvan zijn in de uitvoeringsfase, de andere in de voorbereidingsfase of initiatiefase. Daarnaast worden 4 bestaande programma's ingebed in het sport-zorgconcept rondom Sportlandgoed de Haamen.

Er is intensief samengewerkt met de verschillende partners. Ontkokerd werken krijgt concreet vorm. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan samenwerking in partnership die essentieel is in de gezamenlijke transformatie-opgave in het sociaal domein.

De sport-zorgprogramma's zijn ontwikkeld, beschreven en worden nu beproefd. Hiermee zijn concepten beschikbaar voor toepassing in de rest van de regio en daarbuiten.

Verankeren

Aan het onderdeel "verankeren" is binnen de pilot als volgt invulling gegeven.

Beleidsmatige verankering

Op basis van de ontwikkelde sport-zorgprogramma's en de samenwerking in partnerships zijn concrete ondersteuningsarrangementen ontwikkeld en beproefd, die aansluiten op doelstellingen van de pilot en de ontwikkelingen op sport- en zorggebied. Bij deze arrangementen is nadrukkelijk rekening gehouden met de transitie in het sociale domein, d.w.z. dat is gegaan van de inhoudelijke uitgangspunten en krappere financiële kaders van de nieuwe Wmo. Hiermee wordt voorgesorteerd op de situatie per 1-1-2015 als de gemeenten de verantwoordelijkheid en de (krappere) budgetten krijgen voor ondersteuning van veel (kwetsbare) burgers.

Binnen de gemeente Beek wordt dit al actief meegenomen in de beleidsontwikkeling en voorbereiding van de Wmo. Op de regionale schaal van de Westelijk Mijnstreek is dit thema inhoudelijk geagendeerd. Op basis van de resultaten van de pilot kan het sport-zorg concept nu ook in de ander gemeenten geïmplementeerd worden. Hiervoor zullen de sport-zorgprogramma's in de Wmo-uitvoeringsnota opgenomen moeten worden en regionale afstemming moeten plaatsvinden ten aanzien van verzorgingsgebieden, spreiding van voorzieningen en programma's en afspraken over toeleiding en bekostiging van gemeentegrensoverschrijdende deelnemers. Vanuit Kenniscentrum de Haamen kan de opgedane expertise ingezet worden bij de implementatie in andere gemeenten.

Organisatorische verankering

In de afgelopen periode is op drie onderdelen aan de organisatorische verankering gewerkt.

Allereerst is de programma-organisatie ingericht. De programmering van de sport-zorgprogramma's is een gezamenlijk initiatief en verantwoordelijkheid van de verschillende partners. Deze samenwerking is als volgt vormgegeven:

- In de Programmaraad de Haamen, waarin 12 zorg-/welzijnpartners, een vertegenwoordiger namens de buitensportverenigingen, een vertegenwoordiger namens de binnensportvereniging en een vertegenwoordiger namens de deelnemers (vanuit de Wmo-raad) zitting hebben.
- De professionele zorg-/welzijnsorganisaties hebben hun samenwerking bekrachtigd in een samenwerkingsovereenkomst.
- Er is een programma-organisatie ingericht, die is aangehaakt bij stichting de Haamen. In deze programma-organisatie werkt de programmacoördinatie vanuit de gemeente samen met de verschillende partners.
- En uiteraard krijgt de samenwerking vooral gestalte bij de concrete uitvoering van programma's.

Daarnaast is de operationalisering van Stichting de Haamen voorbereid. Stichting de Haamen heeft de volgende taken:

- Programmering van sport en beweegactiviteiten voor alle doelgroepen (verenigingen, recreanten, chronisch zieken, senioren en mensen met een beperking).
- Bieden van leer- en werkomgeving in programmering, facilitaire zaken/ accommodatiebeheer en horeca/gastvrijheid voor vrijwilligers/verenigingen, mensen met een beperking, studenten/stagiaires en beroepskrachten.
- Facilitair beheer en exploitatie van Sportlandgoed De Haamen (binnen- en buitensportaccommodaties, zwembad, horeca).

Met Stichting de Haamen wordt het beheer en de programmering en de leerwerkorganisatie met elkaar in verbinding gebracht en kan optimaal en efficiënt invulling gegeven worden aan een integrale aanpak van de hardware (gebouwen en beheer) en software (programma's, activiteiten en leerwerkplekken) van Sportlandgoed de Haamen.

Tenslotte is ook regionaal en provinciaal afgestemd en input geleverd voor beleidsontwikkeling in verschillende gremia zoals regionaal Wmo- en Sport-overleg en de expertmeetings gehandicaptensport die door de provincie Limburg zijn georganiseerd.

Overdragen

Aan de doelstellingen van het onderdeel "Overdragen" is in de pilot invulling gegeven door een consistent communicatiebeleid te ontwikkelen en te implementeren. De naamsbekendheid en het imago van Sportlandgoed de Haamen als centrum voor sport-zorgprogramma's is groeiend en positief. Er zijn veel directe wervingsacties opgezet richting potentiële doelgroepen. Continuering en intensivering hiervan blijft echter aandacht vragen, maar wordt met de concrete zichtbaarheid van de programma's op de Haamen steeds gemakkelijker.

Met dit voorliggend evaluatierapport is een samenvattende bundeling van alle kennis uit de pilot beschikbaar voor overdracht naar andere gemeenten en partners. Inmiddels heeft al op verschillende manieren kennisoverdracht en- uitwisseling plaatsgevonden. Dit zal de komende periode in de doorontwikkeling van Sportlandgoed de Haamen als kenniscentrum verder vorm krijgen. De randvoorwaarden (de ontwikkelde programma's en de organisatie van Stichting de Haamen) zijn daarvoor al ingericht.

Sportlandgoed de Haamen als Centrum Aangepast Sporten heeft al bekendheid, maar zal verder op de kaart gezet worden vanaf de oplevering van de vernieuwde buitensportaccommodaties begin 2015.

Meten

Tenslotte is in de pilot aandacht besteed aan de maatschappelijke en financiële effecten van de sport-zorgprogramma's.

Maatschappelijke effecten

Om de maatschappelijke effecten te kunnen meten is een evaluatiesystematiek ontwikkeld, die te gebruiken is bij de (kwalitatieve en kwantitatieve) evaluaties van de sport-zorgprogramma's.

Tijdens de pilots is tevens in kaart gebracht welk deel van de (nieuwe) doelgroepen uit de AWBZ/Begeleiding met de sport-zorgprogramma's bediend kunnen worden. Hieruit wordt duidelijk dat dit type programma's, in meer (mensen met een beperking) of mindere mate (kwetsbare ouderen) een belangrijk onderdeel kunnen zijn van de toekomstige ondersteuningsarrangementen.

De sport-zorgprogramma's kunnen tevens een belangrijke rol spelen voor de doelgroepen ouderen, chronisch zieken en jeugd. Ook de "traditionele" doelgroepen uit de Wmo (ouderen) en participatiewet (mensen met een lage SES-score) kunnen met de activerende programma's ondersteund worden naar meer zelfredzaamheid.

Financiële effecten

In de pilot zijn tevens kosten en financieringsbronnen van de programma's inzichtelijk gemaakt. Hieruit komt naar voren dat de kosten per programma zeer wisselend zijn. De programma's die gericht zijn op de doelgroep uit de AWBZ/Begeleiding zijn het meest omvangrijk, qua aanpak, aantal dagdelen en dus ook kosten. De ontwikkelde programma's blijven qua kostenniveau binnen de bezuinigingsopgave van 25%, die wordt gehanteerd bij overheveling naar de Wmo.

De programma's worden uit verschillende financieringsstromen gedekt:

- De programma's Gezond Sporten worden deels uit de zorgverzekering bekostigd en deels uit jeugdbeleid en huidige en toekomstige Wmo-beleid of AWBZ/Begeleiding Individueel.
- De programma's van het cluster Aangepast Sporten komen vooral uit de (gedecentraliseerde) AWBZ-budgetten/ Begeleiding Groep en eigen bijdrage (al dan niet aangevuld uit financieel maatwerkregeling door de gemeente).
- De programma's uit het cluster Samen Sporten worden vooral bekostigd uit Wmo- en sportbeleid.

Voor alle programma's wordt een eigen bijdrage gevraagd. Ontwikkeling van een flankerend financieel beleid, om mensen die geen (volledige) eigen bijdrage kunnen betalen, is noodzakelijk om juist voor deze (veelal) kwetsbare groepen de programma's laagdrempelig te houden.

De budgetten en bekostigingssystematiek zijn gebaseerd op de situatie na 1-1-2015. Hiermee zijn de programma's qua kostenopzet al zoveel als mogelijk transitieproof ingericht (d.w.z. binnen de bezuinigingsopgave van de decentralisaties). In het overgangsjaar 2014 zal de bekostiging echter nog via de gebruikelijke kanalen moeten lopen (via AWBZ i.p.v. Wmo). Voorgesteld wordt derhalve om in 2014 zoveel als mogelijk "in natura" te blijven werken, conform de opzet zoals gehanteerd in de pilot.

Slotconclusie

De pilot sport-zorgconcept Westelijke Mijnstreek is geslaagd! We hebben voldaan aan onze opdracht vanuit de regio om een pilot sportzorgconcept binnen anderhalf jaar te ontwikkelen en uit te proberen. We hebben op alle vier de onderdelen: ontwikkelen, verankeren, overdragen en meten, de beoogde resultaten behaald. We hebben nieuwe programma's en concepten in partnership met vele partijen ontwikkeld. We hebben deze geïmplementeerd en beproefd. We hebben een intensieve samenwerking met vele partners opgezet. We hebben deze concepten vastgelegd, zodat deze geïmplementeerd kunnen worden in beleid en overdraagbaar zijn naar andere gemeenten en partners. En we hebben de maatschappelijke functie en de financiële effecten geanalyseerd.

Maar veel belangrijker is dat het sport-zorgconcept, zoals we dit voor ogen hadden en nu gerealiseerd hebben, bijdraagt aan de inhoudelijke doelstellingen. De pilot heeft laten zien dat sport-zorgarrangementen een belangrijke rol kunnen spelen in de nieuwe, "gekantelde" vormen van ondersteuning die in de Wmo nodig zijn. Ze geven bovendien de mogelijkheid aan (kwetsbare) burgers, cliënten, vrijwilligers en professionals om samen te werken aan een duurzaam ondersteuningssysteem, waarin iedereen kan meedoen en kan meesporten. Ook heeft de pilot duidelijk gemaakt dat dit kan binnen de krappere budgetten, die in het sociale domein beschikbaar komen.

En last but not least heeft het enthousiasme in de programma's van deelnemers, vrijwilligers, professionals en bestuurders van gemeente en instellingen, ons duidelijk gemaakt dat we met het sport-zorgconcept op de juiste koers zitten naar een nieuwe, sportgemeenschap in onze regio.

De pilot is nu klaar. Het sport-zorgconcept kan breed ingevoerd worden.

9-1-2013

Maarten Thönissen

Thönissen Management en advies

Procesbegeleider sport-zorgconcept Sportlandgoed de Haamen